

PRIJSONTWIKKELING VOOR BOER EN CONSUMENT

Een analyse van een zestal landbouwproducten 1992-1996

Februari 1997

SIGN: L27-582
EX. NO: C
MLV:

Landbouw-Economisch Instituut (LEI-DLO)
Afdeling Landbouw

REFERAAT

PRIJSONTWIKKELING VOOR BOER EN CONSUMENT; EEN ANALYSE VAN EEN ZESTAL LANDBOUWPRODUCTEN 1992-1996

Bont, C.J.A.M. de

Den Haag, Landbouw-Economisch Instituut (LEI-DLO), 1997

Mededeling 582

ISBN 90-5242-385-7

21 p., tab., fig., bijl.

Dit rapport geeft inzicht in de prijsontwikkeling van zes landbouwproducten: aardappelen, uien, melk, kaas, rundvlees en varkensvlees.

Ingegaan wordt op de ontwikkeling van de prijs die de agrarische producent ontvangt en de prijs die de consument betaalt in de jaren 1992-1996.

In beeld komt ook het prijsverschil, de marge, tussen boer en consument.

Prijzen/Producent/Consument/Landbouwproducten

Overname van de inhoud toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

INHOUD

	Blz.
WOORD VOORAF	5
1. BOERENGELD EN VOEDSELPRIJS	7
2. VERGELIJKING VAN BOERDERIJ- EN CONSUMENTENPRIJZEN	9
2.1 Inleiding	9
2.2 Aardappelen en uien	11
2.3 Melk en kaas	13
2.4 Rund- en varkensvlees	13
2.5 Producent en consument; enkele conclusies	15
BIJLAGE	19
1. Tabellen	20

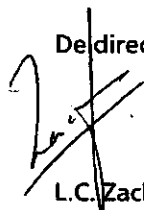
WOORD VOORAF

Op verzoek van het Agrarisch Dagblad is door LEI-DLO het prijsverloop nagegaan en geanalyseerd van een zestal producten: aardappelen, uien, melk, kaas, rundvlees en varkensvlees. Voor de jaren 1992-1996 is in beeld gebracht wat boeren ontvangen en wat consumenten betalen en hoe de marge tussen de prijs voor de producent en de consument zich ontwikkeld heeft.

Dit rapport is opgesteld door ir. C.J.A.M. de Bont. Medewerking werd verleend door ing. J. Bolhuis, ing. W.H. van Everdingen, mevr. M.M.C. Lemson en mevr. J.J.M. Toet-van Leeuwen.

Er is gebruikgemaakt van gegevens inzake consumentenprijzen van het CBS en van de door LEI-DLO verzamelde prijzen van landbouwproducten.

De directeur,

L.C. Zachariasse

Den Haag, februari 1997

1. BOERENGELD EN VOEDSELPRIJS

Op verzoek van het Agrarisch Dagblad is LEI-DLO het prijsverloop van een aantal producten nagegaan. Voor de jaren 1992-1996 is in beeld gebracht wat boeren ontvangen en wat consumenten betalen. Het verschil tussen beide prijzen, de marge tussen producent en consument, komt in het onderzoek voor de betrokken producten (aardappelen, uien, melk, kaas, rundvlees en varkensvlees) duidelijk naar voren.

Voor het onderzoek is gebruikgemaakt van gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek inzake de consumentenprijzen en van de door LEI-DLO verzamelde prijzen van landbouwproducten. Overigens worden wekelijks actuele gegevens over landbouwmarkten door LEI-DLO gepubliceerd in het Agrarisch Weekoverzicht.

De resultaten van het onderzoek zijn door het Agrarisch Dagblad gepubliceerd op 22 januari 1997 onder de titel "Boerengeld en voedselprijs". Op die dag zijn deze resultaten door LEI-DLO gepresenteerd in een discussiebijeenkomst. Deze werd gehouden tijdens de Landbouw-Rai in Amsterdam. Op de gepresenteerde resultaten is gereageerd door een forum met vertegenwoordigers van LTO, Centraal Bureau Levensmiddelenhandel en Agrarisch Groothandels Verbond, evenals door andere aanwezigen uit de agribusiness.

Beknopt samengevat zijn de resultaten van het onderzoek:

- a. boeren ontvangen een beperkt deel van wat de consument voor het betreffende product uitgeeft. Het boerenaandeel varieert van omstreeks 20 tot 30% voor de genoemde akkerbouwgewassen en varkensvlees tot 50 tot 60% voor melk en kaas;
- b. de prijzen voor de consument zijn als geheel genomen voor de zes producten in de jaren 1992-1996 vrij stabiel geweest. Duidelijke uitzonderingen hierop vormen de prijsfluctuaties voor aardappelen en uien;
- c. het vrijwel stabiele prijsniveau voor de zes producten is vergeleken met de inflatie van in totaal omstreeks 10% in de afgelopen vijf jaar gunstig voor de consument en het concurrerend vermogen van de Nederlandse economie;
- d. de prijzen voor de agrarische producent vertonen meer veranderingen en schommelingen dan de prijzen voor de consument. Het meest pregnant is dat de hoogste maandprijs voor uien tienmaal zo hoog is als de laagste; voor aardappelen is dat vijfmaal zo hoog. Voor varkensvlees is de cyclische beweging met een laagtepunt op nog geen f 2,50 en een top op f 4,- herkenbaar. Voor rundvlees is de afgelopen jaren de prijs voor de veehouder vrijwel voortdurend gedaald, in totaal met 30%. Voor melk en kaas is dat ook het geval, zij het minder ingrijpend (-10%);

- e. de marge tussen producent en consument is, conform de inflatie, voor de zes producten in het algemeen geleidelijk toegenomen. Wel is er in het geval van een stijging van de prijs voor de producent enige krimp in de marge te constateren. Andersom stijgt de marge bij een daling van de prijs voor de boer.
Bij een gemiddeld voor de consument over de afgelopen vijf jaar vrijwel constante prijs zijn de marges zowel absoluut als relatief groter geworden. De boer is dus in deze jaren een kleiner deel van de "consumenten-gulden" gaan ontvangen.

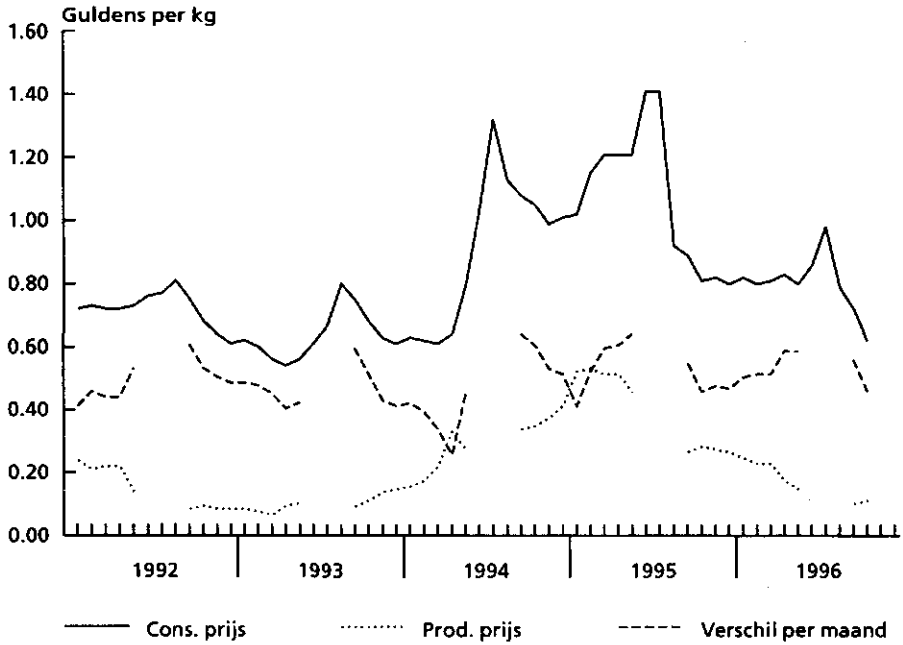
Op grond van de resultaten van het onderzoek en de reacties erop van verschillende belanghebbende organisaties kan worden geconcludeerd dat er aanleiding is om de organisatie van de afzetkolommen voor agrarische producten, van producent tot consument te verbeteren. In dat verband kan nader onderzoek van LEI-DLO een duidelijke functie hebben. Het is wenselijk dat de discussie die het onderzoek nu heeft opgeroepen ook in die zin tot duidelijke vraagstellingen leidt.

2. VERGELIJKING VAN BOERDERIJ- EN CONSUMENTENPRIJZEN

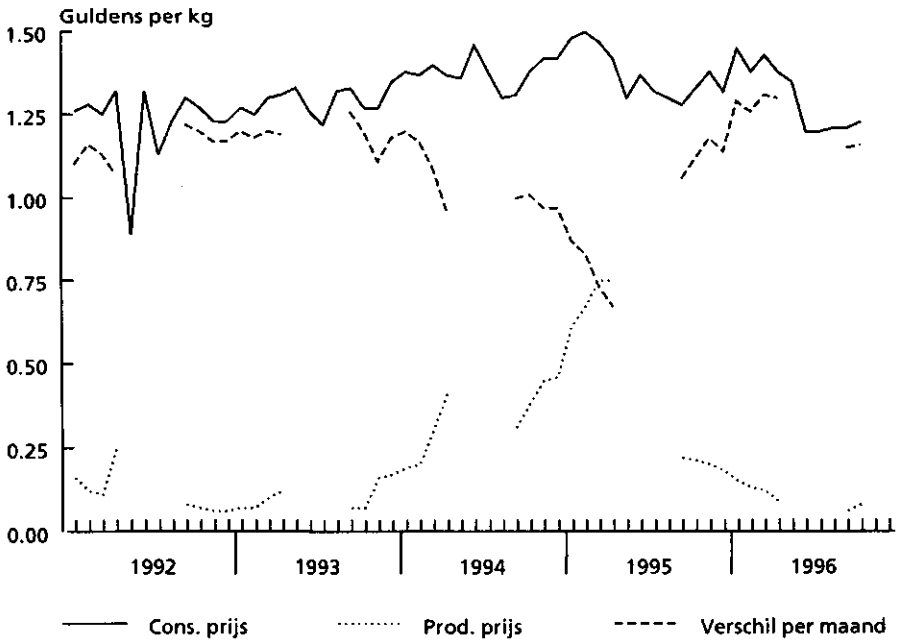
2.1 Inleiding

De agrarische producent ontvangt van de door de consument voor voedingsmiddelen betaalde gulden in het algemeen slechts een beperkt deel. Voor aardappelen en uien ligt dat door de jaren heen op ruwweg 20%, voor varkensvlees op 20 tot 25%, voor rundvlees op ongeveer 30%, terwijl voor kaas en melk relatief het meest naar de agrarische producent gaat, namelijk ongeveer 50 respectievelijk 60%. In het algemeen loopt de marge tussen boer en consument op als de prijs voor de boer lager wordt. De marge wordt kleiner als de boer hogere prijzen ontvangt. Over de afgelopen vijf jaren zijn de prijzen van een aantal belangrijke voedingsmiddelen voor de consument redelijk constant gebleven. Bij een jaarlijkse inflatie van zo'n 2% heeft de agrarische productiekolom dus een goede prestatie geleverd. In deze periode zijn de prijzen voor enkele agrarische producten echter wel duidelijk gedaald; dit geldt het duidelijkst voor rundvlees en melk. Voor andere producten, zoals aardappelen, uien en varkensvlees, vertoonden de prijzen daarentegen in de afgelopen vijf jaar aanzienlijke schommelingen. De consument merkte vooral voor aardappelen en uien dat de prijzen een verandering kunnen ondergaan.

Dit zijn enkele resultaten van een onderzoek dat, op verzoek van het Agrarisch Dagblad, is uitgevoerd door LEI-DLO. Daarin is het verloop van de prijzen van enkele landbouwproducten nagegaan. Enerzijds gaat het om wat de boeren ontvangen, anderzijds wat consumenten betalen. Gekozen is voor een zestal producten, namelijk aardappelen, uien, melk, kaas, varkensvlees en rundvlees. Het onderzoek heeft betrekking op het prijsverloop gedurende de afgelopen vijf jaar. Deze periode is lang genoeg om een aanzienlijke prijsverandering voor een aantal producten te kunnen waarnemen. De gekozen zes producten maken een belangrijk deel uit van wat de landbouw aanbiedt en van wat de consument aan voedingsmiddelen besteedt. Het zijn zodanig verschillende producten vanuit de akkerbouw en de veehouderij, met of zonder Europese marktbeoienis, dat het bijeengenomen een aardige weerspiegeling van de complexe werkelijkheid geeft. Voor een deel zijn het bovendien producten die de consument onbewerkt aankoopt, dus in dezelfde vorm als de boer het aflevert; dat geldt voor tafelaardappelen en uien. Voor andere producten echter bestaat een langere keten; er vindt op de weg van boer tot consument een zodanige be- en verwerking plaats dat het aanzienlijk is veranderd; zo is het levende varken veranderd in braadbaar vlees.

Figuur 2.1 Consumptieaardappelen: ontwikkeling van de prijzen en marges per maand

Figuur 2.2 Uien: ontwikkeling van de prijzen en marges per maand

In het onderzoek heeft LEI-DLO zich vooral gericht op de volgende vragen:

- stijgen of dalen de prijzen voor een product voor de consument gelijktijdig met de prijsstijging of prijsdaling voor de agrarische producent;
- ontvangt de agrarische producent in de loop van de tijd een kleiner of groter deel van wat de consument uitgeeft;
- wordt het absolute verschil, de marge, tussen de prijs voor de producent en voor de consument kleiner of groter;
- zijn er voor de in het onderzoek opgenomen producten hierbij belangrijke verschillen vast te stellen? Hierbij gaat het om de lengte van de keten en of het product al dan niet een prijsondersteuning van de EU kent.

LEI-DLO heeft voor het onderzoek gebruikgemaakt van twee gegevensbronnen:

- voor de prijzen voor de producent de eigen gegevens van agrarische prijzen, die in het algemeen per week beschikbaar zijn. Het zijn beursprijzen, noteringen van slachterijen en zuivelnoteringen. Deze publiceert LEI-DLO in het Agrarisch Weekoverzicht;
- voor de door de consument betaalde prijzen de indexcijfers die het CBS per maand berekent evenals de door het CBS voor een bepaalde periode waargenomen absolute prijzen.

Dit betekent dat LEI-DLO voor dit kortlopende onderzoek zelf geen afzonderlijke waarnemingen heeft verricht naar de (gemiddeld) ontvangen respectievelijk betaalde prijzen. Overigens zijn de CBS-prijzen met name bedoeld om de ontwikkeling van de kosten van levensonderhoud te kunnen volgen en niet zozeer om het absolute of relatieve verschil met de prijzen voor de producent waar te nemen. Het is dus mogelijk dat de werkelijkheid in een bepaalde mate afwijkt van wat hier wordt gepresenteerd. Niettemin blijft overeind dat tenminste in grote lijnen op grond van de betreffende cijfers een aantal uitspraken en conclusies mogelijk is.

2.2 Aardappelen en uien

Deze akkerbouwgewassen hebben voor de boer als kenmerk dat de prijs het ene jaar laag en het andere jaar hoog kan zijn. Dit is afhankelijk van de oppervlakte van deze gewassen en de groei- en oogstomstandigheden, zowel in ons land als elders in Europa. Voor beide producten is Nederland per saldo een belangrijk exporteur, maar dat geldt overigens ook voor kaas en varkensvlees. Bij aardappelen en uien begint echter wel elk jaar met een vrijwel schone lei; de oogst van het vorige jaar moet zijn geruimd, terwijl bij kaas en vlees in principe voortdurend voorraden in de markt kunnen blijven.

Door de genoemde typische kenmerken van aardappelen en uien zien we dat boeren in (een deel van) het ene jaar wel vijf of in het uiterste geval, althans voor uien, wel tien keer zoveel kunnen ontvangen als in een andere periode (figuur 2.1 en 2.2). Zo waren de aardappelprijzen voor de telers uitzonder-

lijk hoog in de eerste maanden van 1995 en bereikten dieptepunten in het seizoen 1992/93 en in het nu lopende afzetseizoen. De afwisseling van toppen en dalen in de prijzen voor de telers van uien is overigens in dezelfde perioden terug te vinden. Dit is niet zo opmerkelijk vanwege de invloed van het weer op de oogstomvang van beide producten.

Voor de consument van aardappelen leiden dergelijke forse prijsfluctuaties vrijwel gelijktijdig tot prijsaanpassingen; in het uiterste geval betaalt hij of (meestal) zij 2,5 keer zoveel voor een kilogram aardappelen als in een periode met de laagste prijzen. Het maximum in de prijs voor de consument voor aardappelen is overigens in de zomermaanden van 1995 te vinden; waarschijnlijk zijn die prijzen betaald voor vroege aardappelen, die ten minste voor een deel zullen zijn ingevoerd.

De consumumentenprijs voor uien geeft relatief minder beweging te zien; het minimum en het maximum op maandbasis ligt maar zo'n 40% uiteen. Deze uitersten zien we overigens meestal in zomermaanden, wanneer er geen beursnoteringen zijn voor de telers; er zullen dan waarschijnlijk in plaats van zaaiuien ook meer plant- en pootuien en buitenlandse uien in de winkel worden aangeboden.

Terwijl de prijzen van aardappelen en uien voor de producent en de consument duidelijk fluctueren in de loop van de tijd, blijft de marge tussen beide prijzen relatief constant (tabel B1.1). Voor aardappelen ligt de marge op jaarbasis steeds op ruim vijftig cent per kilogram, waarbij in de loop van de jaren enige toename kan worden waargenomen. Per maand is de variatie duidelijk groter, namelijk van in een maand ruim een kwartje tot bijna drie kwartjes in andere maanden; de hoogste marges zien we doorgaans aan het begin van het afzetseizoen, als er nog nauwelijks voor een langere periode bewaarbare aardappelen op de markt zijn. De geringste marges voor de handel komen voor in het voorjaar van 1994, als de prijzen voor de telers aan het einde van hun afzetseizoen eindelijk nog wat oplopen en de winkeliers blijkbaar hun prijs voor de klanten nog even constant willen houden.

Zo komt het enkele keren vaker voor dat de detailhandel wat later tot prijsverhogingen of -verlagingen overgaat dan de teler verwacht op basis van de aardappelprijsveranderingen. Omdat het hier evenwel gaat om prijsveranderingen op maandbasis kan dat slechts met enige terughoudendheid worden gesteld.

Voor uien zien we een overigens een wat minder constante handelsmarge; ook op jaarbasis zijn de verschillen groter dan bij aardappelen (tabel B1.2). Ook ligt deze met gemiddeld ruim een gulden op ruwweg het dubbele van die bij aardappelen. Dat is voor een vrijwel identiek product in eerste opzicht opmerkelijk te noemen; wellicht is de reden dat er meer aardappelen worden verkocht dan uien en dat de detailhandel een bepaalde omzet of toegevoegde waarde per vierkante meter wil realiseren.

De marge per maand komt voor uien alleen in het afzetseizoen 1994/95 beneden de gulden per kilogram. De reden hiervoor kan zijn dat de prijs voor de teler in dat jaar relatief erg hoog is en dat de (detail)handel met een kleinere marge genoeg wil nemen om de omzet op peil te houden. Het jaar daarop pakt hij echter dit "verlies" weer duidelijk terug; als de producent dan on-

geveer 50 cent minder voor de uien ontvangt, ligt de prijs voor de consument nauwelijks lager.

2.3 Melk en kaas

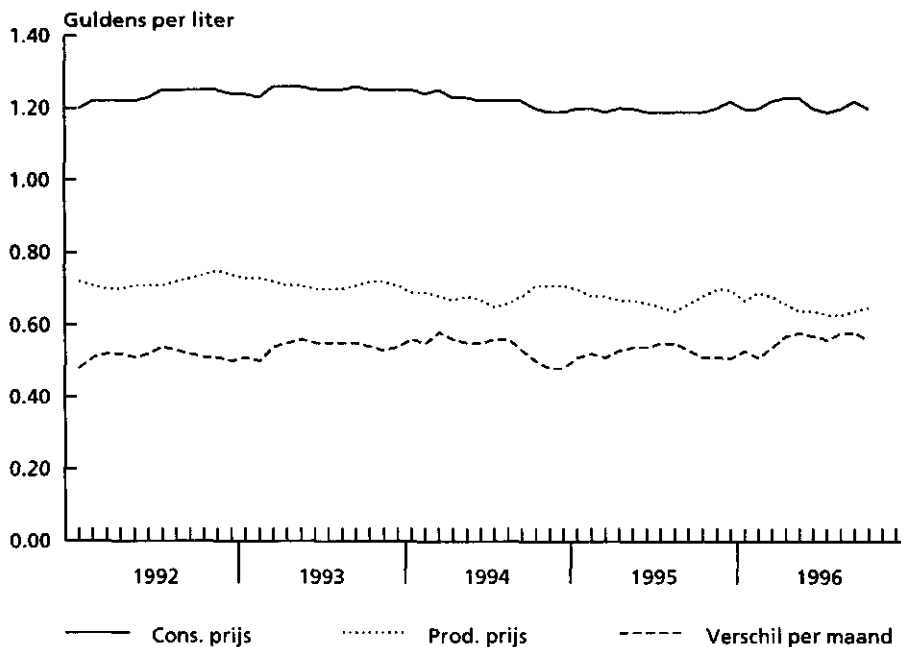
In tegenstelling tot voor de hiervoor besproken akkerbouwproducten, geldt voor zuivelproducten dat de prijzen direct onder invloed staan van het Europese landbouwbeleid. Om de prijsondersteuning op peil te kunnen houden, is sinds 1984 de productie van melk beperkt; elke melkveehouder heeft per jaar een maximaal toegestane hoeveelheid (quotum). Overschrijding ervan wordt ontmoedigd door het opleggen van een hoge (super)heffing. Dit systeem heeft de afgelopen jaren echter niet kunnen verhinderen dat melkveehouders geleidelijk aan een lagere melkprijs zijn gaan ontvangen. De gemiddelde prijs (industriewaarde van melk met 3,7% vet) lag in 1992 nog boven de 70 cent per kilogram en ligt op jaarbasis inmiddels rond de 65 cent (tabel B1.3). De prijs vertoont overigens in elk jaar enige schommeling, mede omdat gedurende de wintermaanden de melkaanvoer geringer is.

De verwerkings- en handelsmarge tussen veehouder en consument in de loop van de laatste 5 jaar geleidelijk licht toegenomen. De toename hiervan is echter minder dan de daling van de prijs voor de veehouder. Per saldo is de prijs van melk voor de consument dan ook licht gedaald (figuur 2.3).

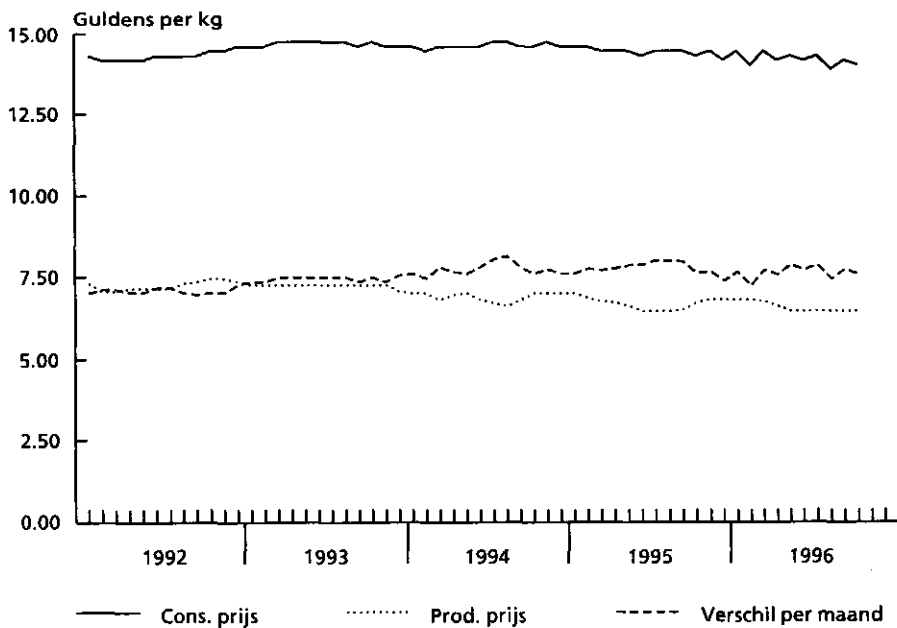
Omdat ruim de helft van de in ons land geproduceerde melk wordt verwerkt tot kaas, is de prijsontwikkeling hiervan van grote invloed op de melkprijs voor de veehouder. Het is dan ook niet opmerkelijk dat voor kaas, waarvoor is uitgegaan van de veel verkochte Goudse kaas, de prijs voor de producent in de loop van vijf jaar ook vrij aanzienlijk is gedaald; ruwweg met (bijna) 10%, van circa f 7,25 naar f 6,50 per kilogram (figuur 2.4). De consument heeft hiervan weinig gemerkt; de betreffende prijs is gemiddeld steeds boven de f 14,- gebleven. De marge tussen producent en consument is dan ook toegenomen van minder dan f 7,- naar ruim f 7,50 (tabel B1.4). Per saldo is de consument dus de afgelopen jaren vrijwel hetzelfde bedrag voor kaas blijven betalen, doordat de veehouder een lagere prijs is gaan ontvangen voor de door hem geleverde melk.

2.4 Rund- en varkensvlees

Voor rundvlees bestaat in Europees verband evenals voor de zuivelproducten van oudsher een systeem van prijsondersteuning; dit beleid is de afgelopen vijf jaar ingrijpend veranderd. Tot voor enkele jaren ontstonden namelijk dusdanig oplopende vleesvoorraden en kosten dat het beleid drastisch is gewijzigd; zo werd in 1992 in het kader van de hervormingen van het Europees landbouwbeleid besloten de interventieprijzen met 15% te verlagen in de periode 1993-1996. In de praktijk zien we echter dat de prijzen voor de veehouders

Figuur 2.3 Melk: ontwikkeling van de prijzen en marges per maand

Figuur 2.4 Goudse kaas: ontwikkeling van de prijzen en marges per maand

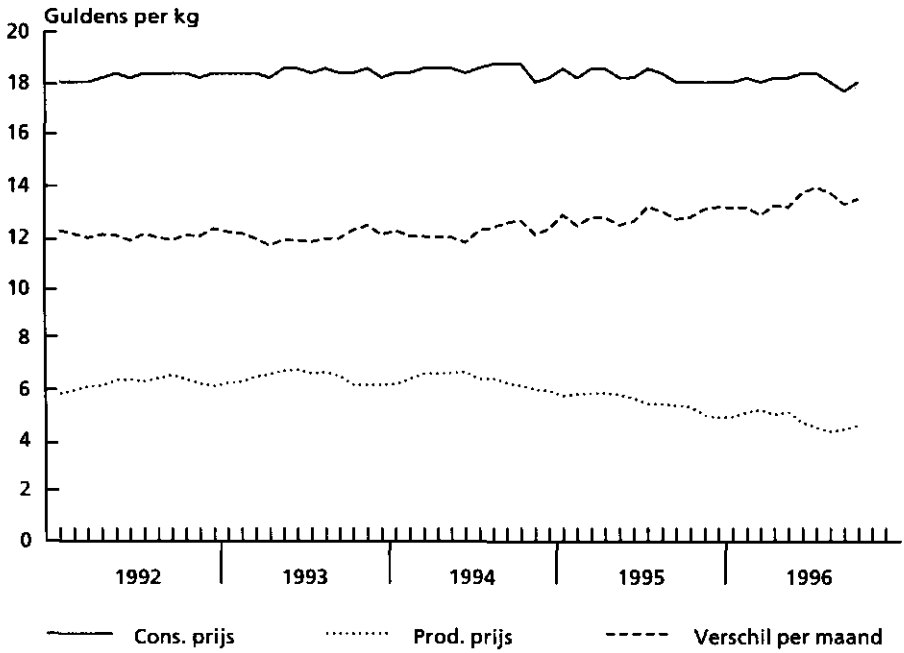
begin 1996 al zo'n 20% lager lagen dan in 1992 (tabel B1.5). Nadien is door de BSE-affaire, de "gekke koeienziekte" die met name in Engeland heerste, de prijs nog zo'n 10% gedaald. De consument is van een en ander wat betreft de prijs die zij betaalt vrijwel niets wijzer geworden; het indexcijfer voor rundvlees is steeds in het traject van 99-105 gebleven en op jaarbasis is de gemiddelde prijs maar weinig gedaald. Dat geldt zelfs in het voorjaar van 1996 toen de nieuwsmedia voortdurend hebben bericht over de BSE-kwestie. De verwerkings- en handelsmarge is dan ook vooral de afgelopen twee jaar aanmerkelijk toegenomen van omstreeks f 12,- naar ruim f 13,- per kilogram (figuur 2.5). De malaise voor de rundveehouders lijkt dus enig voordeel op te leveren voor de rest van de kolom. Hierbij moet wel worden aangetekend dat de omzet van rundvlees in 1996 enige weken kleiner is geweest toen het vertrouwen onder consumenten daalde.

Voor varkensvlees bestaat in Europees verband, anders dan voor rundvlees, van oudsher geen (noemenswaardige) prijsondersteuning. Voor varkenshouders kan hierdoor de varkensprijscyclus nog volop gelden. Prijsdalingen en -stijgingen kunnen zich afwisselen doordat de (Europese) productie toeneemt wanneer de prijs relatief hoog is en vervolgens weer inkrimpt bij lagere prijzen. In het eerste halfjaar van 1992 lag de door de varkenshouders ontvangen prijs op een topniveau van ongeveer f 4,- per kilogram; bijna hetzelfde hoge niveau werd recentelijk, dus zo'n vier jaar later, opnieuw bereikt (tabel B1.5). Een dieptepunt in de opbrengstprijs zien we daarentegen vooral in de herfst van 1993; toen lag de prijs over enkele maanden gemiddeld onder de f 2,50 en overigens eerder ook, eind 1992 en begin 1993. Vanaf de herfst in 1993 is de opbrengstprijs met enige golfbeweging, vrij geleidelijk opgeklommen naar het al genoemde recente topniveau.

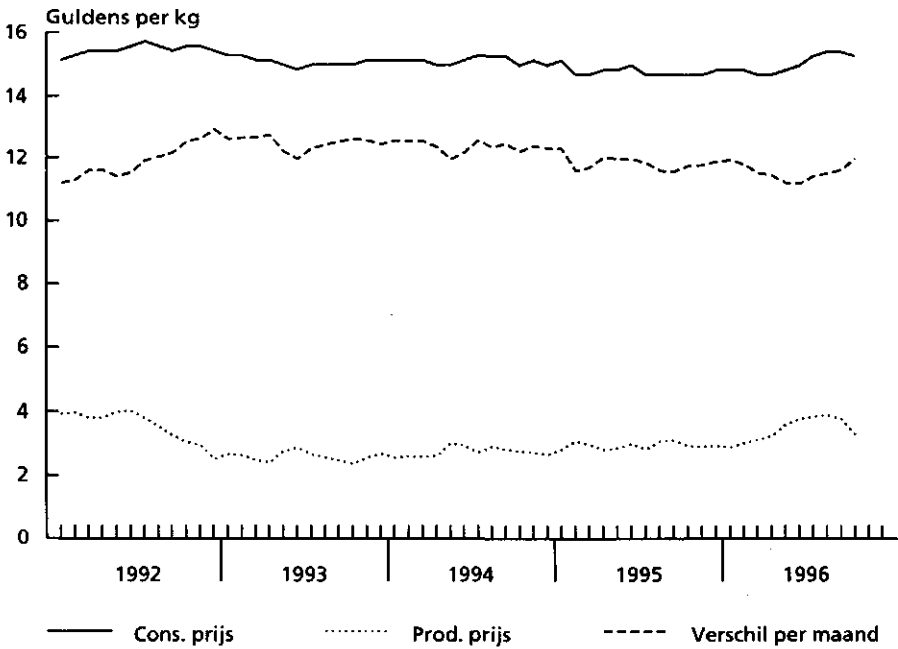
Terwijl voor de varkenshouder de topprijs dus zo'n 60% hoger kan liggen dan de "minimumprijs", merkt de consument hier betrekkelijk weinig van. Het voor haar relevante indexcijfer voor varkensvlees is de afgelopen vijf jaar steeds binnen een bandbreedte van 100-107 gebleven; de door de consument betaalde prijs is dan ook aardig constant te noemen. De marge tussen de prijs voor de varkenshouder en de consument is evenwel in de loop van de laatste vijf jaar niet stelselmatig toegenomen (figuur 2.6). In de voor de varkenshouder betere jaren, dit zijn 1992 en 1996, blijkt de marge nog al wat lager te zijn dan in de "crisisjaren" 1993 en 1994. Dit lijkt erop te wijzen dat de kolom van slachterij, groothandel en slagerijen "profiteert" van het feit dat de varkensmarkt overvoerd is en weer bereid is wat gas terug te nemen wanneer er minder aanbod van vlees is. Hierbij kan een rol spelen dat de winkelier geneigd is zoveel mogelijk met constante prijzen te werken om zijn klanten vast te houden.

2.5 Producent en consument; enkele conclusies

Voor alle zes in het onderzoek betrokken producten zien we dat de consument substantieel meer betaalt dan de agrarische producent, de akkerbouwer of de veehouder, ontvangt. Voor aardappelen en uien is het ruwweg door

Figuur 2.5 Rundvlees: ontwikkeling van de prijzen en marges per maand

Figuur 2.6 Varkensvlees: ontwikkeling van de prijzen en marges per maand

de jaren heen een 5 keer zo hoog bedrag per kilogram. Voor melk en kaas ligt de prijs voor de consument 1,5- tot ruim 2-maal zo hoog. Voor rundvlees ruim 3 tot momenteel circa 4 keer zo hoog en voor varkensvlees 4- tot 5-maal.

De agrarische producent ziet dus van de door de consument betaalde gulden in het algemeen slechts een klein deel. Het onderzoek is niet gericht op de vraag of dit gerechtvaardigd is; het stelt alleen vast dat het nu eenmaal zo is. Er blijken tussen de betrokken producten aanzienlijke verschillen. Deze zullen samenhangen met de verschillen in be- en verwerking, transport, opslag, verpakking en dergelijke tussen de producten onderling. Wel is het enigszins opmerkelijk dat de producten met de - in relatie tot de prijs voor de boer - hoogste marge, dit zijn aardappelen en uien, nauwelijks of geen be- of verwerking ondergaan. Producten met een langere keten naar de consument kennen daarentegen, dit geldt vooral voor varkens- en rundvlees, in gulden per kilogram een hogere marge.

In het algemeen gesteld loopt de marge tussen boer en consument op wanneer de prijs voor de boer lager wordt en krimpt de marge wanneer de prijs voor de boer hoger wordt. Niet duidelijk is in hoeverre dit gedrag van de keten onder invloed staat van interne concurrentie in de keten, bijvoorbeeld tussen detailhandelaren of op groothandelniveau. Ook de invloed van buitenlandse concurrentie kan aan de orde zijn, zij het dat deze het meest waarschijnlijk lijkt op het niveau van de prijzen die de akkerbouwer of veehouder ontvangt.

De op Europees niveau doorgevoerde verlaging van de prijsondersteuning voor rundvlees en zuivel is vooral voor de veehouder merkbaar geweest en duidelijk minder voor de consument. De productiekolom heeft van deze prijsverlagingen gebruik kunnen maken om bij een oplopende marge de prijs voor de consument nagenoeg constant te houden. Voor de producten zonder Europese prijsondersteuning - aardappelen, uien en varkensvlees - zien we over de afgelopen vijf jaar forse prijschommelingen, zeker voor de agrarische producent. Voor aardappelen en uien zijn ze ook duidelijk merkbaar voor de consument; voor varkensvlees is dat veel minder het geval.

Als prijzen voor de agrarische producent stijgen of dalen, zien we overigens meestal vrijwel gelijktijdig, soms met enige vertraging, een stijging of daling van de prijzen voor de consument.

Over het geheel genomen zijn de prijzen van de onderzochte producten voor de consument over de periode 1992-1996 redelijk constant gebleven; vergelijken we de begin- en de eindprijzen, dan is er zelfs enige daling te constateren. In dezelfde periode was er sprake van een inflatie van omstreeks 2% per jaar; hiermede vergeleken heeft de voedingsmiddelen- en agrarische sector dus een goede prestatie geleverd. Op basis hiervan geldt nog steeds dat de sector mede zorgt voor een beperking van de toename van de kosten van levensonderhoud en daarmee voor versterking van de mogelijkheden voor internationale concurrentie van de Nederlandse economie.

BIJLAGE

Bijlage 1 Tabellen

Tabel B1.1 Consumptieaardappelen

Seizoen	Seizoengemiddelde		
	cons. prijs per kg	prod. prijs per kg	verschil
1992/93	0,62	0,09	0,53
1993/94	0,67	0,20	0,46
1994/95	1,10	0,49	0,62
1995/96	0,82	0,26	0,57

Consumentenprijs: prijs per kilogram.

Producentenprijs: gemiddelde beursnoteringen per 100 kg, omgerekend naar een prijs van aardappelen groter dan 35 mm opwaarts. Gemiddelde producentenprijs van aardappelen in de periode van 1992 t/m 1995 en de gemiddelde index van deze jaren.

Bron: LEI-DLO.

Tabel B1.2 Uien

Seizoen	Seizoengemiddelde		
	cons. prijs per kg	prod. prijs per kg	verschil
1992/93	1,27	0,08	1,19
1993/94	1,34	0,20	1,15
1994/95	1,43	0,55	0,88
1995/96	1,37	0,16	1,21

Consumentenprijs: prijs per kilogram.

Producentenprijs: gemiddelde beursnoteringen per 100 kg van uien groter dan 35 mm opwaarts.

Bron: LEI-DLO.

Tabel B1.3 Melk

Jaar	Jaargemiddelde		
	cons. prijs per liter	prod. prijs per kg	verschil
1992	1,23	0,72	0,51
1993	1,25	0,71	0,54
1994	1,22	0,68	0,54
1995	1,20	0,67	0,53
1996	1,21	0,65	0,56

Consumentenprijs: halfvolle melk, gepasteuriseerd per liter.

Producentenprijs: industriewaarde melk per 100 kg met 3,7% vet.

Bron: PZ.

Tabel B1.4 Goudse kaas

Jaar	Jaargemiddelde		
	cons. prijs	prod. prijs	verschil
1992	14,31	7,24	7,07
1993	14,68	7,23	7,45
1994	14,62	6,89	7,73
1995	14,43	6,67	7,76
1996	14,20	6,57	7,64

Consumentenprijs: gemiddelde van: jong, jongbelegen, belegen en oude Goudse kaas, onverpakt per kilogram.

Producentenprijs: Goudse fabriekskaas per kilogram, 4 weken. Officiële Ned. Zuivelnoteringen.

Bron: PZ.

Tabel B1.5 Rundvlees

Jaar	Jaargemiddelde		
	cons. prijs	prod. prijs	verschil
1992	18,25	6,22	12,03
1993	18,41	6,43	11,98
1994	18,49	6,34	12,15
1995	18,28	5,49	12,79
1996	18,13	4,79	13,34

Consumentenprijs: gemiddelde prijs per kilogram van sukadelappen, runderlappen, rundertartaar en rundergehakt.

Producentenprijs: gewogen gemiddelde prijs per kilogram geslacht gewicht van 2e kwaliteit slachtkoeien en 1e kwaliteit vleesstieren.

Bron: LEI-DLO.

Tabel B1.6 Varkensvlees

Jaar	Jaargemiddelde		
	cons. prijs	prod. prijs	verschil
1992	15,46	3,55	11,91
1993	15,07	2,59	12,48
1994	15,12	2,73	12,38
1995	14,79	2,93	11,85
1996	15,03	3,44	11,59

Consumentenprijs: gewogen gemiddelde per kilogram van hamlappen (2x), ribkarbonade (1x) en schouderkarbonade (1x).

Producentenprijs: opbrengstprijzen per kilogram geslacht gewicht van varkens van 70-90 kg.

Bron: LEI-DLO.